

ABKF

Febr. 1923

Avskrift.

Till Konungen.

Akademiskt Bildade Kvinnors Förening får med anledning av Skolkommissionens betänkande i avseende på frågan om lärarkompetens i de blivande statsskolorna underdånigst göra följande uttalande.

Kommissionens förslag innebär, att staten hädanefter skall sörja för flickornas utbildning i samma grad som för gossarnas. Till denna rättfärdiga princip ger Föreningen helt och fullt sin anslutning.

Genomförandet härav förutsätter, att de nuvarande flickskolorna i regel skola uppgå i de föreslagna nya skolformerna och därmed inträder givetvis för staten skyldighet att inplacera de förutvarande flickskolelärarinnorna i statsskolorna. Härigenom får dock icke äventyras ett sänkande av den nivå, som staten förut i stort sett upprätthållit i sina skolor. En fara härför synes Föreningen föreligga, därest kommissionens förslag i fråga om lärarekompetensen skulle genomföras. När den nuvarande flickskolan uppstod och utvecklades, rådde helt andra samfundsförhållanden än de nuvarande. Med de krav, som då för tiden ställdes på kvinnobildningen, föll det av sig själv att lärarinnorna fingo en annan utbildning än de manliga lärarna och helt visst ansåg sig staten fullt tillgodose behovet av lärarinnor till flickskolorna och hemmen, då år 1861 genom dess försorg Högre Lärarinneseminariet med en treårig lärokurs inrättades.

Så småningom hava förhållandena emellertid förändrats, i det att kvinnorna i allt större utsträckning sökt och funnit arbete utanför det husliga området - i början visserligen mestadels på underordnade platser, men sedan på allt högre och nu stå inför utsikten att få tillträde till i det närmaste samma civila ämbeten som männen. Skolorna ha måst anpassa sig efter dessa nya förhållanden, då även flickorna nu behöva mer djupgående kunskaper.

Att flickskolan i stort sett kunnat motsvara dessa nya krav måste betraktas som ett vackert vittnesbörd om lärarinnornas plikt-känsla och intresse för sitt kall. Hedern härav tillkommer huvudsakligen de från seminariet utexaminerade lärarinnorna.

Som en förbättring av flickskolornas arbetssätt infördes lärarinneanställning i vissa bestämda ämnen. I de högre klasserna ha dock även i ganska stor utsträckning manliga lärare använts. Likaledes ha de seminariet utbildade lärarinnorna ytterst sällan deltagit i undervisningen upp till studentexamen på de med en del flickskolor förenade gymnasierna.

Sedan kvinnorna börjat avlägga akademiska examina och således även akademiskt bildade lärarinnor anmäla sig till skolorna, uppstod emellertid en viss konkurrens mellan lärarinnor av olika kompetens. Delvis till följd härav infördes på Högre Lärarinneseminariet en ganska långt gående specialisering, varjämte en frivillig årskurs upprättades för dem som önskade en högre utbildning i ett eller ett par ämnen. I trots härav kunna de från högre lärarinneseminariet utexaminerade lärarinnorna i allmänhet säkerligen ej i kunskaper jämföras med filosofie magistrar.

Icke desto mindre fingo de akademiskt bildade lärarinnorna vid 1904 års läroverksreform en synnerligen ogynnsam ställning. Lärarutnämningarna, som förut ålegat domkapitlen, förlades till Kungl. Maj:t, varigenom de kvinnor, som idkat akademiska studier i tanke att de hade rätt att söka statens lärarbefattningar, berövades möjligheten därtill. De enda statstjänster av denna art, som de därefter kunde söka, lärarinneplatserna vid statssamskolorna, öppnades samtidigt också för de från högre lärarinneseminariet utexaminerade. Denna omständighet togs å andra sidan till förevändning att bestämma lönen för dessa tjänster till ett mycket lägre belopp än för adjunktstjänsterna - emedan kompetensfordringarna voro avsevärt lägre. Man hade sålunda kommit till den besynnerliga ståndpunkten, att en adjunktskompetent man ansågs vara vida överlägsen en seminariet utbildad kvinna, medan en kvinna, som fullgjort villkoren för

adjunktskompetens sidoordnades med den seminariebildade. Först år 1918 fingo de akademiskt bildade kvinnorna rättighet att söka och inneha lektors- och adjunktsbefattningar vid läroverk och samskolor.

Skolkommissionen synes vilja fortsätta på den av 1904 års skolkommitté inslagna vägen och göra det undantag som gällde för de kvinnliga befattningarna vid statssamskolorna till regel. Den vill nämligen utan inskränkning jämställa seminariebildade och universitetsbildade lärare i fråga om behörighet till adjunktsbefattningarna.

Motiveringen av detta förslag synes föreningen i flera avseenden föga bärkraftig.

Det anföres, "att utbildningen vid statens högre lärarinneseminarium av ålder i viss mån jämförts med den utbildning, som vunnits genom studier vid universitet och deltagande i provårskurs", men man underlåter att framhålla skillnaden mellan dessa kategorier: kvinnor med adjunktskompetens ha numera rätt att bli adjunkter men icke de seminarieutbildade. Kommissionen vill "åvägbringa en sådan anordning av utbildningen vid högre lärarinneseminarium att genom densamma skulle möjliggöras uppnåendet av ett resultat, vilket i det väsentliga även ur de vetenskapliga studiernas synpunkt vore likvärdigt med det som genom universitetsstudier vitsordas". Den föreslår för vinnande av detta mål dock icke, att man vid seminariumet skall anlägga vetenskapliga institutioner "likvärdiga" med universitetets, vilket ju är den nödvändiga förutsättningen för att detta resultat skall kunna nås, utan endast att inträdesfordringarna något höjas och att seminariekursen normalt göres fyraårig. De självständiga studier, de praktiska övningar och undersökningar, som äro utmärkande för utbildningen vid en vetenskaplig institution, kunna emellertid endast i mindre mån komma seminariumets elever till del. Att åtminstone en del av kommissionens medlemmar hava denna uppfattning framgår av den diskussion, som i betänkandet och reser-

vationer föres angående frågan om männens tillträde till högre lärarinneseminariet. Några reservanter avstyrka förslaget huvudsakligen med den motiveringen, att seminariet bättre passar för kvinnor än för män - emedan männen "äga större naturliga förutsättningar för framgångsrik självverksamhet", medan "kvinnorna ha större behov av ledning i studiearbetet än männen".

Emot den karaktäristik av de olika studiemetoderna vid universitet och seminarium, som ligger i detta uttalande, har Föreningen intet att invända, men den vill endast påpeka, att skulle det omdömet äga någon riktighet att kvinnor i allmänhet av natur eller tradition äro mindre självständigt anlagda än männen, så är det av dess större vikt att åtminstone de kvinnor, som skola bliva lärare i den kommande statsskolan genom universitetsstudier utveckla och ådagalägga sin förmåga av självständigt arbete.

Föreningen vill dessutom påpeka att den av kommissionen beräknade skillnaden mellan universitetsbildade och seminariebildade lärares utbildningstid förefaller allt för lågt tilltagen.

Föreningen är övertygad om, att därest kommissionens förslag blir förverkligat, de seminarieutbildade lärarinnorna skulle komma att betraktas som en lägre kategori inom lärarkåren, något som alldeles icke skulle befordra den enhet inom skolväsendet, som kommissionen i övrigt vill genomföra.

Likaså ifrågasätter Föreningen, huruvida det icke kan betecknas såsom slöseri med statens medel att bibehålla seminarieutbildningen för lärare vid statsskolorna, då utbildning till adjunktskompetens vid universiteten icke förorsakar staten någon särskild kostnad.

Högre lärarinneseminariet har fyllt en stor kulturmission i ett viktigt utvecklingsskede i den svenska kvinnans historia. När denna övergångstid är förbi, synes det Föreningen lämpligare, att seminariet helt och hållet ombildas.

Den anda av pliktuppfyllelse och kärlek till lärarkallet, som högre lärarinneseminariet med rätta anser vara en av sina viktigaste andliga tillgångar, kan i alla fall bevaras, om högre lä-

157 43 8

rarinneseminariet med statens normalskola för flickor förändras till ett kvinnligt gymnasium och provårsläroverk.

Om Föreningen således anser, att det i framtiden endast bör finnas ett slag av adjunktskompetens, nämligen den nuvarande akademiska, vill den dock understryka, att den håller före, att staten har förpliktelser mot de lärarinnor, som genom examen vid seminarier erhållit en viss av staten erkänd kompetens för lärarinnerksamhet vid flickskola. Om staten övertager flickornas undervisning, bör den därför sörja för, att dessa lärarinnor få så vitt möjligt behålla den undervisning de förut haft. Att staten vid övergång från ett system till ett annat tillerkänner en person en högre kompetens än den hon förvärvat, har man redan förut haft exempel på vid seminariereformen. Skulle det beslutas, att en del av staten förut understödd enskild flickskoleundervisning övergår till kommunen, anser Föreningen, att staten bör se till, att kommunen åtager sig enahanda förpliktelser mot lärarinnorna.

På grund av det ovan sagda får Akademiskt Bildade Kvinnors Förening underdånigst hemställa

1) att i de blivande statsskolorna en enhetlig lärarutbildning lägges till grund för de föreslagna adjunktsbefattningarna, för vilka bör fastställas nu gällande kompetensbefordringar, och att i anslutning härtill Högre Lärarinneseminariet med statens normalskola för flickor ombildas till gymnasium och provårsläroverk;

2) att staten vid omorganisationen av de nuvarande privata skolorna bör sörja för att dess lärarinnor tillförsäkras lärarbefattningar med undervisning motsvarande den de förut omhänderhaft.

för Akademiskt Bildade Kvinnors Förening

Alma Sundquist

ordf.

Koll.
Mg.

Beviljad
på tjänstens vägnar